

3. Vilém Vinopal. Analýza českého autorského práva v kontextu společenských změn: vývoj od poloviny 20. století do současnosti: diplomová práce [Elektronní zdroj] – Режим доступа до ресурсу http://piratskenoviny.cz/?c_id=32710 [28.10.2010]

4. Zákon o právu autorském, 218/1926 Sb. ZÁKON ze dne 24. listopadu 1926 o původském právu k dílům literárním, uměleckým a fotografickým (o právu autorském) Změna: 120/1936 Sb [Elektronní zdroj] – Режим доступа до ресурсу <http://www.amaterskedivadlo.cz/main.php?data=txt&id=31>

5. Zákon ze dne 24.4.1936, kterým se mění a doplňuje zákon ze dne 24. listopadu 1926, č. 218 sb. z. a n., o původském právu k dílům literárním, uměleckým a fotografickým (o právu autorském) [Elektronní zdroj] – Режим доступа до ресурсу <https://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=6540&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>

Ігнатенко Т. В.

Шамара С. О.

Ухань О. І.

ДИСКУСІЙНІ ПИТАННЯ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ “М’ЯКОГО” ПРАВА В УКРАЇНІ

Процеси європейської інтеграції України та її вихід на ширшу міжнародну арену спонукають до нових наукових досліджень багатьох аспектів співвідношення національної правової системи із поняттями міжнародного права. Й окремо тут постає питання тлумачення “м’якого” права, передумов та практики його використання у правозастосовній діяльності в Українській державі на сучасному етапі розвитку.

Юриспруденція США та країн Західної Європи ввела термін “м’якого” права (soft law) ще в 1970-х роках. Своєрідним підсумком всієї термінологічної дискусії можна вважати працю Ричарда Бакстера “Міжнародне право в його безкінечному розмаїтті” (1980), в якій він зауважив на великій множинності актів “м’якого” права. Зокрема, вчений виокремив: а) положення міжнародних договорів, які потребують уточнення в наступних угодах (т.зв. pactum de contrahendo); б) положення міжнародних договорів, які потребують подальшого погодження для наділення їх силою; в) положення міжнародних договорів, які відносяться до розряду програмних і не є обов’язковими до виконання; г) декларації, комюніке, резолюції та інші заключні акти, які не є формально обов’язковими, але можуть мати політико-правовий вплив [1, 549-566].

Джон Голд під “м’яким” правом розумів сукупність норм двох видів: 1) договірні норми, які є невизначеними за своїм змістом та не породжують для держав конкретних прав і обов’язків; 2) норми, які містяться в заключних актах міжнародних інституцій та організацій, і які не наділені обов’язковою юридичною силою [2, 443-489]. У 1990-х рр. Хартмут Хілленберг у своєму “холодному погляді” на “м’яке” право зауважив, що, незважаючи на свою специфіку, воно має ні моральну, ні політичну, а саме юридичну природу, і до класифікації Голда додав, що в першій категорії норм потрібно розглядати міжнародні угоди, котрі були укладені без урахування Віденської конвенції про міжнародні договори, тобто такі угоди, які присутні і не є міжнародними договорами [3, 505].

Французький юрист Проспер Вейль уже в 1980-х роках не поділяв думки про “відносну нормативність” положень “м’якого” права на відміну “твердому”. Тобто фактично він був проти поділу міжнародного права на “тверде” та “м’яке”, адже їхні норми, незалежно від спеціальної диференціації, завжди є правовими нормами [4, 414]. Певна річ, рекомендаційну сутність “м’якого” права не сприйняла радянська і почасти сучасна російська юриспруденція. У 1985 р. Роман Колодкін цілком у дусі “критики буржуазного капіталізму” стверджував, що концепція “м’якого” права – це, по-перше, “спроба втиснути в межі міжнародного права положення, які не формують міжнародно-правових норм”, а по-друге, “часткова деюридизація цілої низки зобов’язань міжнародного права” [5, 96-97].

У межах пострадянського простору можна виокремити декілька робіт російських, білоруських та українських авторів, які теж долучилися до дискусії щодо визначення та використання норм “м’якого” права відповідно у вітчизняній теорії держави і права та юридичній практиці. Серед них – Ігор Лукашук [6], Ольга Кашлач [7], Ольга Шпакович [8], Ксенія Смирнова [9], Олександр Лепетюк [10] та інші дослідники. На наш погляд, усі автори, які так чи так коментують окреслену тут тему, більше зосереджені на дискусії про саме

явище “м’якого” права, ніж на аналізові застосування його норм конкретно в українській ситуації. Вважаємо цю частину загальної проблеми менш з’ясованою, що і впливає на завдання нашої статті.

Відколи Українська Держава розбудовує самостійну правову систему, – відбувається й полеміка щодо правозастосовної діяльності із використанням норм міжнародного права. Вона реалізовує себе у відповідній формі юридичної діяльності держави щодо розгляду й вирішення індивідуальних юридичних справ. І як правило, правозастосовна діяльність полягає у наділенні одних суб’єктів правами, у покладенні на інших суб’єктів юридичних обов’язків, в офіційному визнанні юридичних фактів, в укладенні угод, у розгляді юридичних питань про наслідки правових спорів і правопорушень та у притягненні винних до юридичної відповідальності уповноваженими органами й посадовими особами [11, 77].

У Конституції України (у розділах про загальні засади, про права, свободи та обов’язки людини і громадянина, про Верховну Раду України та про Президента України) зазначено, що міжнародні договори, визнані вищим законодавчим органом, є частиною національного законодавства, і ними керуються в Україні громадяни й іноземці (крім визначених законодавством винятків), а також Президент України, який “представляє державу в міжнародних відносинах, здійснює керівництво зовнішньополітичною діяльністю держави, веде переговори та укладає міжнародні договори України” [12, 5-6]. Крім того, парламент України має право денонсувати міжнародний договір (п. 32, ст. 85 КУ).

Решта нормативно-правових актів України ґрунтуються на цих та інших положеннях Конституції та на чинних у державі міжнародних договорах. Але як бути із нормами “м’якого” права, які мають лише рекомендаційний характер? Тут учені вказують на низку проблем та особливостей їхнього розв’язання.

Тетяна Русских у своєму дисертаційному дослідженні 2015 року зауважує, що застосування норм “м’якого” права у сфері державної митної справи має значні недоліки. Серед них – відсутність законодавчої чіткості щодо визначення поняття “м’якого” права, брак теоретичних досліджень щодо способів трансформації норм “м’якого” права на “тверде” право, а норм міжнародного митного права на національне митне право, не розробленість системи джерел митного права в цілому [13, 1]. А втім, якраз досліджуючи систему джерел митного права в Україні, вона зауважила, що “використання “м’якої” нормотворчості привнесло ряд прогресивних новел у національне митне законодавство” [13, 8]. Логічно припустити, що українське законодавство подеколи просто не встигає за змінами у суспільних та економічних стосунках, зокрема, за тими, які розвиваються в межах міжнародного співробітництва.

Відтак норми “м’якого” міжнародного права виступають не лише як рекомендаційні, а і як мотиваційні чи навіть основоположні для майбутніх норм відповідної галузі національної системи права. Велику роль тут, певна річ, відіграє Всесвітня Митна Організація. Проте варто зазначити й те, що не всі норми “м’якого” міжнародного права проходять імплементацію в Україні. Ті ж, що проходять, роблять це через механізм матеріальної інкорпорації (положення зовнішньої рекомендації чи міжнародної політичної домовленості вводяться у внутрішньодержавне право через законодавчі або ж адміністративні акти). Вдосконалення Митного кодексу України новелами із “м’якого” міжнародного права вигідні передовсім економічно, надто – після початку дії Угоди про асоціацію з країнами Євросоюзу.

Список використаних джерел

1. Baxter R. International Law in “Her Infinite Variety” / Richard Baxter // *The International and Comparative Law Quarterly*. – 1980. – Vol. 29. – №4. – P. 549–566.
2. Gold J. Strengthening the Soft International Law of Exchange Arrangements / John Gold // *American Journal of International Law*. – 1983. – Vol. 77. – №3. – P. 443–489.
3. Hillgenberg H. A Fresh Look At Soft Law / Hartmut Hillgenberg // *European Journal of International Law*. – 1999. – Vol. 10. – №3. – P. 499–515.
4. Weil P. Towards Relative Normativity in International Law? / Prosper Weil // *American Journal of International Law*. – 1983. – Vol. 77. – №3. – P. 413–442.

5. Колодкин Р. Критика концепции “мягкого права” / Роман Колодкин // Советское государство и право. – 1985. – №12. – С. 95–99.
6. Лукашук И. Международное “мягкое” право / Игорь Лукашук // Государство и право. – 1994. – №8-9. – С. 159–167.
7. Кашлач О. Нормы “мягкого” права: понятие и признаки / Ольга Кашлач // Журнал международного права и международных отношений. – 2006. – №2. – С. 26–32.
8. Шпакович О. “М’яке” право і міжнародні організації / Ольга Шпакович // Публічне право. – 2011. – №4. – С. 173–179.
9. Смирнова К. Концепція “м’якого” права (soft law) в міжнародному праві та праві Європейського Союзу / Ксенія Смирнова // Український часопис міжнародного права. – 2012. – №3. – С. 74–78.
10. Лепетюк О. Роль Рекомендацій Європейської комісії як актів “м’якого” права у контексті забезпечення дотримання третіми державами мінімальних стандартів належного управління у сфері оподаткування / Олександр Лепетюк // Часопис Київського університету права. – 2015. – №4. – С. 333–337.
11. Навчально-методичний посібник для самостійної роботи та семінарських занять із навчальної дисципліни “Теорія держави і права” (відповідно до вимог ECTS) / Уклад.: О.В. Петришин, І.В. Бенедик, І.О. Биля-Садабаш та ін. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2010. – 94 с.
12. Міжнародні договори України про правові відносини та правову допомогу / М-во юстиції України; редкол.: Л.М. Горбунова та ін. – К. : Концерн “Видавничий Дім Ін Юре”, 2004. – Т. 1: Двосторонні договори. – 368 с.
13. Русских Т. Концепція норм м’якого права у сфері регулювання митних відносин в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право / Тетяна Русских . – Одеса, 2015. – 18 с.

Ищенко В. С., студент

Східноєвропейського університету економіки і менеджменту

СТРУКТУРНІ ЕЛЕМЕНТИ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ СУСПІЛЬСТВА

Політична система будь-якого суспільства характеризується наявністю певних механізмів, які гарантують йому стійкість і життєздатність. За допомогою цих механізмів вирішуються соціальні протиріччя і конфлікти, координуються зусилля різних суспільних груп, організацій і рухів, гармонізуються суспільні відносини, досягається консенсус щодо основних цінностей, цілей і напрямів суспільного розвитку.

Політичну систему складають багато підсистем, структур і процесів, вона взаємодіє з іншими підсистемами: соціальною, економічною, ідеологічною, культурною, правовою. Межі політичної системи визначаються межами, в рамках яких політичні рішення даної системи обов'язкові і реально виконуються.

Політична система існує нерозривно з державою, оскільки держава є чи не найголовнішим елементом політичної системи. Виникнення політичної системи практично пов'язане з виникненням держави взагалі, так як з її виникненням починається виникнення різних недержавних утворень. У житті феодального суспільства важливу роль грали такі об'єднання власників, як громади, гільдії, цеху. Держава і недержавні організації пануючих і пригноблених класів у своїй сукупності і становили політичну систему конкретного класового суспільства. Однак політичні організації того часу були далеко недосконалі, і навіть сучасні системи ще далекі від ідеальних, тобто від таких, які б задовольняли інтереси всіх верств населення.

Держава є найбільш значущим інститутом політичної системи. Значимість її визначається максимальною концентрацією в державі ресурсів, що дозволяють впливати на соціальні зміни. Держава протягом століть трактувалося завжди неоднозначно.

У структурі політичної системи виділяють такі її підсистеми як:

Інституційна підсистема. Центральне місце в ній належить державі. Концентруючи в своїх руках більшість ресурсів і, володіючи монополією на законне насильство, держава має найбільші можливості впливу на різні сторони суспільного життя. У свою чергу на державу можуть впливати різні партії та ЗМІ.

Нормативна підсистема. Через неї політична система впливає на діяльність інститутів і поведінку громадян.

Функціональна підсистема. Вона становить основу політичного режиму, діяльність якого спрямована на захист існуючого механізму здійснення влади.